

članova principalovog niza. U usporedbi s talijanskim ripienom iz XVIII. stoljeća, ovaj je ipak različit, nešto je suzdržaniji.

Bordunal je registar otvorenih drvenih svirala kvadratnog presjeka. Možemo ga koristiti kao alternativu principalu od kojeg je unatoč punom tonu nježniji i tiši. U gornjoj trećini registra ton je nijansu tamniji, dok se prema dubokim tonovima tromije izgovara. Izvrstan je kao podloga za Rohr Flöte, za Ottavino i za Gemshorn.

Rohr Flöte je registar cilindričnih polupoklopljenica. Kroz svaki čep i držak čepa (javor) probušena je rupa odgovarajućeg promjera. Ton je ugodan i izjednačen, blizak tonu blok-flaute. Dobro se uklapa u kombinacije.

Gemshorn (Voce umana) je tihi registar ugođen nešto više. U kombinaciji sa Principalom proizvodi karakteristično lagano treperenje tona (poput združenih ljudskih glasova). Njegova pjevnost dolazi do punog izražaja tek u kombinaciji s Bordunalom.

Od registara principalovog kora mogu se posebno izdvojiti Duodecima i Superoctav. Duodecima s Principalom tvori vrlo uvjerljiv barokni Cornett. Superoctav je iznimka jer je registar koničnih svirala, pripada flautama. Izvrsno oponaša živahni Piccolo (Ottavino militare), pa se može koristiti i kao melodijski registar.

Dužan sam pripomenuti kako je navedeni prikaz zvučnosti letimičan i subjektivan.

Svi manualni registri (osim Bordunala) rađeni su u metalu (slitina olova i kositra), ali, kod većine registara nekoliko svirala velike oktave rađeno je u biranom drvu. Izdvajam Rohr Flöte gdje je sve u javoru (jezgra i donja usna kruška) i konični Superoctav gdje su tri strane u smreki, a prednja u hrastu (jezgra i donja usna kruška).

Opći dojam je da su ove orgulje solidan rad i da ih je gradila sigurna ruka. One imaju svoju navlastitost koja, iako drukčija od mletačko-dalmatinskih orgulja, privlači ljepotom i skladom zvuka.

Što bi trebalo još napraviti da bi orgulje bile potpuno obnovljene? Bilo bi dobro obnoviti prospektne svirale u kositru prema Rumpelovim menzurama, obnoviti mijehove po uzoru na izvorne (2 klinasta) i restaurirati kućište.

Nije moguće zaključiti ovaj prikaz bez iznošenja poznatih podataka o Petru Rumpelu i njegovom djelu.

Milko Bizjak i Edo Škulj u knjizi *Orgle na slovenskem* (DZS 1985., Ljubljana) donose slijedeće podatke: Peter Rumpel (1787. - 1861.) je rođen u Kamniku gdje je djelovao do kraja života. Ne zna se kod koga je izučio orguljarsko umijeće. Imao je dobro uhodanu radionicu i gradio solidne instrumente ugrađujući prvorazredne materijale. Instrumente je gradio za naručitelje u Sloveniji, Hrvatskoj, Mađarskoj i Koruškoj. Spominje se njegovih 27 orgulja u Sloveniji od kojih je tek 6 sačuvanih. Nažalost, samo za jedne ili dvoje može se tvrditi da su izvorne: u Drtiji pri Moravčah i Zgornjem Tuhinju (kod potonjih je izvornost upitna).

Ladislav Šaban u članku *Orgulje slovenskih graditelja u Hrvatskoj* (JAZU, Rad 385, Zagreb 1980.) ističe da je P. Rumpel pouzdan i vrstan majstor starije škole. Znade se da je gradio orgulje u Mošćenicama, Grobniku, Trsatu i Zagrebu (u crkvi sv. Katarine). Danas, osim mošćeničkih postoje još one u Zagrebu koje je godine 1891. pregradila firma Heferer. Vjerojatno su Rumpelovi registri preintonirani kako bi ih se prilagodilo ugrađenim Hefererovim registrima.

Možemo zaključiti da je stručnim restauriranjem spašen zadnji cjeloviti Rumpelov instrument u Hrvatskoj, izvorne dispozicije i zvučnosti. Gradio ga je 60-godišnji orguljar, bogatog iskustva i izgrađene koncepcije o zvukovnoj paleti, graditelj koji je svoja dostignuća temeljio na baroknim uzorima. Tek slijedi detaljnije proučavanje ovih orgulja što će nam dopuniti znanje o graditelju, a ujedno koristiti pri restauraciji njegovih orgulja u susjednoj Sloveniji.

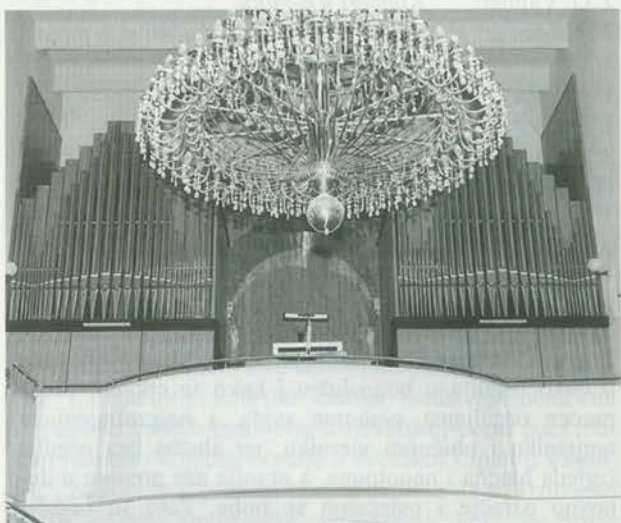
Ove orgulje su spomenik kulture. Po svemu zaslužuju da ih se uvrsti u prvu kategoriju (stara kategorizacija).

Božidar Grga

NOVE ORGULJE U ŽUPI DICMO

Župna crkva sv. Jakova i Ane u Dicmu za blagdan je svog zaštitnika sv. Jakova ove 1998. godine, osim što je sva obnovljena, ukrašena novim a tako starim instrumentom – klasičnim orguljama.

Orgulje je izgradila naša poznata i priznata hrvatska gradionica orgulja IVAN FAULEND HEFERER iz Zagreba kao svoj 263. opus. Orgulje su elektro-pneumatskog sustava sa zračnicama na čunjiće, a imaju 15 registara.

Dispozicija orgulja:

1. manual (C-a3, 58 tipaka i tonova):

1. vacant	5. Oktava 4'
2. Principal 8'	6. Cijevna flauta 4'
3. Drveni poklopnik 8'	7. vacant
4. Salicional 8'	8. Mješavnica 1 1/3', 3- str.

II. manual (C-a3, 58 tipaka i 70 tonova):

9. Gudački principal 8'	13. vacant
10. Planinski rog 8'	14. Sesquialtera 2 2/3'+1 3/5'
11. Morski val 8'	15. Blokflauta 2'
12. Fugara 4'	

Pedal (C-f0, 30 tipaka i tonova):

16. Duboki bas 16'	19. vacant
17. Nježni bas 16'	20. vacant
18. Oktavni bas 8'	21. vacant

Spojevi:

a) II-I	e) Super II-I
b) I-Ped.	f) Sub II-I
c) II-Ped.	g) Super II-I
d) Super II (izgrađen za 8' i 4' registre)	

2 slobodne kombinacije

Kolektivi: P, MF, F, T, O

Automatski piano-pedal

Ukidač valjka

Ukidač jezičnjaka

Ukidač ručne registrature

Valjak za crescendo

Stopalo za žaluzije II. manuala

Velikim zalaganjem župnika don Ivana **Dragušice** i župljana župe Dicmo orgulje su postavljene i blagoslovljene na vigiliju sv. Jakova 24. srpnja 1998. godine. Blagoslov orgulja je obavio nadbiskup Ante **Jurić**, a potom je slijedio i kolaudacijski koncert u kojem su sudjelovali *Dječji i Mješoviti zbor župe Dicmo* s njihovom voditeljicom s. Karmen **Carić**, sopranistica s. Ivna **Bošnjak** te orguljašica splitske katedrale s. Mirta **Škopljanac-Mačina**. Program koncerta je bio slijedeći:

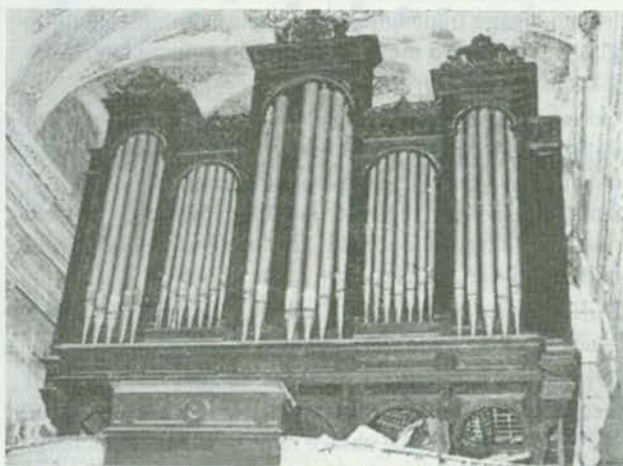
J. N. Lemmens: *Fanfare*J. G. Valther: *Koncert u h-molu*A. Klobučar: *Zdravo Djevo čista milosti svih puna*
(koralna predigra)I. pl. Zajc: *Ave Maris stella*I. Peran: *Slavite Gospoda*J. S. Bach: *Toccata i fuga u d-molu BWV 565*G. F. Händel: *O mio Signor*J. Bajamonti: *Sonata u F-duru*A. Klobučar: *Zdravo Djevo čista izvor milosti*
(koralna predigra)Ch. M. Widor: *Toccata u F-duru*

Župnik don Ivan Dragušica govorio je biranim riječima o ulozi orgulja u bogoslužju i kako se crkveni obred praćen orguljama svakome sviđa, i najprofinjelijem umjetniku i običnom vjerniku, jer služba bez orgulja izgleda hladna i nepotpuna, a orgulje nas prenose u duhovno ozračje i osjećamo se bolje. Zato su orgulje glavni ures jedne crkve; one su ukras i radost svetih obreda, kojima daruju svoje skladne zvukove, i zato ih crkva drži svojim u pravom smislu riječi. Mi smo, eto, nastojali i postigli da one to budu i u našoj dicmanjskoj crkvi Sv. Jakova, zato sa psalmistom kličemo: "*Laudate eum in chordis et organo*" (Ps. 150, 5).

M. M.

ORGULJE U KAPELICI DVORCA PRANDAU-NORMANN U VALPOVU

Unutar zidina prostranoga valpovačkog dvorca *Prandau-Normann*, nastalog pregradnjom srednjovjekovne utvrde početkom XVIII. stoljeća, nalazi se barokna kapelica Sv. Trojstva. Među ostacima ostataka njenoga nekad bogatog i umjetnički vrlo vrijednoga sakralnog inventara sačuvane su i orgulje Madžarskog graditelja Jozsefa **Angstera** (1834. - 1918.) iz 1876. godine. Naručio ih je 1875. godine tadašnji valpovački vlastelin barun Gustav **Hilleprand od Prandaua** (1807. - 1885.), vrsni orguljaš amater, jedan od utemeljitelja *Hrvatskog glazbenog zavoda* u Zagrebu i njegov prvi predsjednik (1827. - 1828.).

Jozsef Angster bio je u svoje vrijeme vrlo poznati i priznati orguljar, pravi predstavnik romantizma u gradnji orgulja. Svoje graditeljsko umijeće usavršavao je temeljitom izobrazbom po velikim europskim središtima poput Beča, Berlina, Kölna, Luzerna, a posebno tijekom tri godine (1863. - 1866.) provedene kod znamenitog Cavaille-Colla u Parizu. Usvojivši na taj način mnogo znanja i stekavši veliku vještinu gradnje orgulja, otvorio je u Pečuhu svoju poznatu radionicu koja se ubrzo dokazala gradnjom niza kvalitetnih glazbala. Od poznatijih orgulja sagradio je i velike orgulje subotičke katedrale. Godine 1875. dobio je narudžbu za izgradnju instrumenta vrhunske umjetničke kvalitete za osobnu uporabu baruna Prandaua koji je inzistirao da se za gradnju upotrijebe samo najplemenitiji materijali, bez obzira na cijenu.

Orgulje su dovršene u kratkom roku od godinu dana i postavljene na pjevalište dvorske kapelice Sv. Trojstva 1876. godine. Glazbenik Franjo **Kuhač**, koji je neposredno prije ugradnje orgulja, posjetio baruna Gustava, od kojega je saznao i za nove orgulje, piše: "Orgulje će imati 708 piskala od cina (bijelog metala), 111 od drva, dva manuala sa 54 tipke i 24 registra. Jedan registar čini mogućim kod igranja crescendo i decrescendo. Kod udaranja tipka i gaženja miehova ne čuje se ni najmanji štropot."